

הזמר העברי כאמצעי להוראה בין-תחומית

ד"ר ציפי פליישר

כל אחד מן הפורומים, אף אם אין הדבר מוגדר באופן מובהק בכותרתו, מזוהה עם רובד היסטורי ברור בתולדות הזמר, והזמר הינו הרי תמיד אספקלריה למתרחש בארץ. האירוח של יוצרים בפורומים אלה מתפקידו להביא אל קהל הלומדים אנקדוטות פיקנטיות במיוחד, אשר אינן באות לביטוי בתקשורת. לדוגמא - סשה ארגוב אמור להגיע אלינו כאשר נעסוק במלחמת השחרור, כי דרך שירו הראשון, שנוצר אז ("לך לך למדברי"), נחוה את חבלי קליטתו כמוסיקאי בארץ, כשהיה עולה חדש. אם נביא עדויות מפי משה וילנסקי הרי שנדלה ממנו פרטים על מה שנעשה מאחורי הקלעים בהפקות פסטיבלי הזמר הגדולים בשנות ה-60 (ר' פורום מס' 8), כאשר החל להריץ את הרעיון החדשני הזה דאז. המהפך היה הן במסגרות הביצוע, והן ברמה הטכנית והמקצועית, והיה צורך ב"בולדוזר" כוילנסקי, שהוא אף בעל כשרון מקצועי רב, כדי להגשים את החלום של ערב בידורי ברמה גבוהה, המעודד הרחבות משמעותיות בן לילה ברפרטואר הזמר העברי, המעודד יוצרים, מבצעים ומעבדים לדבר אל כל הציבור בישראל.

הקצבים מאמריקה ומאפריקה משקפים את הקריצה של מלחינינו עוד מאז שנות ה-50 אל עבר "המקצבים הסאלוניים", בעוד הנוסחה הרוסית **בזמר העברי** מגלה דווקא נטייה הפוכה, של שימור תבניות מוכרות מאז העלייה הראשונה ועד שנות ה-90 ממש. ומדוע לא להבין את הדמות של שלום חנוך כאחד מכותבי מלים ולחנים גם יחד בהשוואה למתתיהו שלם, עמנואל זמיר או נעמי שמר?

לבד מתפיסת הפרספקטיבה התרבותית-היסטורית ורכישת ידע רב - האופי האינטגרטיבי של הפרויקט מאותת לאפשרות כי ילכו וירבו המשתמשים ברעיון זה כמודל לחיקוי. לדוגמא: העיסוק היסודי והעיקש במילות השירים הוא פתח לשיתוף פעולה פורה ביותר בין המורים ללשון, למקרא ולמוסיקה בביה"ס; העיסוק במחולות-עם הוא פתח להעשרת אלמנט הקצב והתנועה בתוך שיעורי המוסיקה והריתמוסיקה. כאשר המורים להיסטוריה עוסקים בתולדות הישוב או המחנכים מכינים מסכת זו או אחרת ברור שכדאי לשלב במתכונת היעודה זמרים רלבנטיים ולמצות היטב עם התלמידים את החוויה שזמר זה או אחר יכול להעניק מתוכו ללומדים.

בשנת הלימודים תשנ"ג הוחל במדרשה למוסיקה בהפעלת פורום-זמר מיוחד במינו. פורום זה הינו למעשה שיעור מורחב בנושא הזמר העברי, שבו משתלבים זמרה בציבור, הסבריה של כותבת שורות אלה, המשמשת כמנחה, ומופעים של תלמידי המדרשה. התכנים הנלמדים הם בתחומי מוסיקה, היסטוריה, ספרות ולשון, כולם שאובים מתוך חמרי הזמר גופו. במתכונת בלתי שגרתית זו של אירועים מתארחים יוצרים, נשמעות הקלטות היסטוריות ומוקרנים סרטונים רלבנטיים. נושאי המפגשים נבחרו ועובדו בקפידה, והרי הם בצירוף תאריכי האירועים:

1. 3.11.92 סתיו וחורף בזמר העברי
2. 24.11.92 מן העמקים: עמק הירדן ועמק יזרעאל
3. 29.12.92 שירי מחולות
4. 2.2.93 באווירת מלחמת העולם השנייה ותקופת המאבק
5. 23.2.93 מחוה למלחינים נשכחים
6. 9.3.93 בתקופת מלחמת השחרור וקום המדינה
7. 23.3.93 כותבי מלים ולחנים גם יחד
8. 20.4.93 משנות ה-50 אל שנות ה-60: המהפך
9. 11.5.93 הנוסחה הרוסית בזמר העברי (עד הרוק)
10. 1.6.93 קצבים מאמריקה ומאפריקה - בכל זאת בזמר העברי